

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 16 h

. . . dvakrat . . . 14 "

. . . trikrat . . . 12 "

za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 10 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 14. junija 1918.

Obletnica zgodovinskega dne troimenskega jugoslovanskega naroda.

Dne 30. maja 1917 so poslanci Jugoslovanskega kluba podali v državnem zboru tole izjavo:

»Podpisani poslanci, ki so združeni v Jugoslovanskem klubu, izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvatskega državnega prava, naj se vse zemlje monarhije, v katerih bivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo pod žezlom habsburško-lorenske dinastije v samostojno državno telo, ki bo prosto vsakega narodnega gospodstva tučev in ki bo zgrajeno na demokratičnem temelju. Za uresničenje te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse svoje sile.

Dunaj, 30. maja 1917.

Dr. Baljak, dr. A. Gregorčič, dr. Krek, dr. Sesadič, dr. Fr. Jankovič, Šušteršič, Vjekoslav Spinčič, dr. Otokar Rybář, dr. Vl. Ravnihar, Evgen Jare, dr. Ivo Prodan, Janez Hladnik, Fran Pišek, Ivan Roškar, Jos. Gostinčar, Mihael Brenčič, dr. Korošec, dr. M. Laginja, dr. Karl Verstovšek, Fon, dr. A. Dulibič, dr. Benkovič, Juraj Biankini, dr. V. Ivčević, dr. A. Tresič-Pavlič, Fr. Demšar, Prof. I. V. Perič, dr. Josip Smoloka, Jaklič, Josip vitez Pogačnik, dr. Lovro Pogačnik, dr. Melko Cingrija.

Ta izjava, znana majniška deklaracija, je globoko zapisana v dušo in srce slehnega Jugoslavana, ki mu je mar boljša in lepša bodočnost in svoboda našega rodu.

Nikdar še ni bilo močnejše ideje v jugoslovanskem narodu, nikdar enotnejše misli in želje kakor hrepenenje po samostojni državi pod vlado Karla I. Tako trdno in močno je vkoreninjena, tako globoko zasidrana ta ideja v nas vseh, da je ne izruje nobena sifa! Naj napejajo kruti naši sovražniki vse peklenke sile, naj postavijo vislice za vsakim voglom tja ob zagorskih kočah, zaman, pravica in resnica je zmagača še vselej in bo slavila zmago tudi pri nas! Seidlerji in Černini bodo prešli, narod ostane! Uresničenje majniške deklaracije je v nas samih, ne v sovražnikih! Delajmo za njeno uresničenje s tako verno, s tako vztrajnostjo, kakor smo delali v minulemu letu, pa dosežemo slejalprej svojo samostojnost in neodvisnost — svojo državo! Zato vsi na delo! Kri in življenje in priprave delaven po vseh jugoslovanskih pokrajinah bodi jutraj prva misel in zvečer zadnji zdihljaj po uresničenju naše magne charte libertatum! Posebno je pa tebi, jugoslovanski učitelj, odprto in široko polje plodnosnega dela. Stopi pred našo mladino, vneaj in navdušuj nežna njena srca za lepšo, boljšo in svobodno bodočnost! Blagoslovljeno bodi tvoje delo! Kri in življenje za Jugoslavijo!

Škofov jubilej.

Dne 22. maja t. l. je minilo dvajset let, odkar je bil poklican na sedež ljubljanskega škofa dr. Anton Bonaventura Jeglič — sin slovenske zemlje, najzvestejši služabnik svoje cerkve in svojega propričanja. Pod sijajnim ornatom, ki počrtnje njegovo cerkveno dostojanstvo,

bije plemenito srce človeka, svečenika in Jugoslavana, ki je zavrglo vse posvetno bogastvo, samo da se je moglo popolnoma približati svojemu Učeniku, ki ni imel prostora, kamor bi položil glavo; samo da je moglo v dejanjih dokazati, kako naj človek, podoba božja, služi svojim idealom in kako se naj ves žrtvuje svojemu narodu, ki je toliko bolj žrtev in ljubezni vreden, kolikor bednejša je njegova eksistenca!

Dogodki davnih in sedanjih časov nam govorijo, da niso našega naroda poznali drugače, nego vselej takrat, kadar so ga potrebovali. Iz njega so iztisnili in izželi vse, da niti razen golega uboštva ni ničesar ostalo. Naš narod poti krvavi znoj, naš narod hodi svojo križevno pot, naš narod molči žalostni del svojega rožnega venca! Kakor krvosesi preže nanj oblastniki tuje krvi in tuje jezika, da mu izpijejo sok življenja do zadnje kaplje, izčrpajo iz njega vse življenjske sile in potem na njegovih grobovih zavladajo naši zanižji! Taksi oblastniki se ščeperijo povsod, koder bi morali braniti čast in deliti pravico! Nam učiteljem ni treba gledati daleč — dovolj in preveč nam je, če se ozremo na c. kr. deželni šolski svet ljubljanski, kjer pašuje nemški plemič, ki so mu lakajski privrženci tistega nesrečnega človeka, ki se je k sreči odtrgal od ljubljanskega škofa, a še do danes na našo nesrečo gospodari deželni kranjski in hoče škodovati dobremu imenu in poštenju našega naroda!

Koliko zla in koliko krivic je prebilo naše učiteljstvo zaradi teh strašnih ljudi v dež. šolskem svetu in v deželnem odboru, to je znano tudi ljubljanskemu škofu! Podle in prodane duše so uživale to, kar bi šlo po zakonu značajnim, zaslužnejšim in starejšim tovarišem. Javna morala je bila tisočkrat opljuvana. Na stotine je zglednih učiteljskih modrov, ki trpe pod moralnim in materialnim nezastuženim pritiskom strašne muke, provzročene od zlobe in razdvijavosti narodovemu prokletstvu dozorelih neizgovornikov! Njihova žalostna zasluga je, da se je dostikrat molitev izprejgla v kletev, da se je gnev od posameznikov posplošil na ves stan, da je trpela duhovščina in cerkev, ker je garjevala ovca okužila hlev...

Vse to splošno in specialno gorje, ki se lije kakor ognjeno mornje po vsej naši zemlji, je seglo ljubljanskemu vladiki tako globoko do srca, da je pustil vse ozire in se je — krepečan od ljubezni do Simu križanega in podžigan od ljubezni do naroda teptanega — postavil na čelo našim bojovníkom, ki hočejo svoje ljudstvo privedi v obljubljeno deželo — v Jugoslavijo! Hočejo in bodo! To je naša narodna vera!

Tako je postal ljubljanski vladika naš najpopularnejši mož; a silo, ki se je z njo pospel na knežji kamen naših narodnih borcev, mu je dala dvojna ljubezen — do Boga in domovine — ki se je zila v eni duši in v enem srcu do čudotvorne, vsepoživljajoče moči! In ta ljubezen vre na beli, jasni dan kakor studenec žive vode, da se umika mladostnost zaupanju, plahoost samozavesti, strah pogumu. Lepšega darila si škof Jeglič ni mogel dati za svoj jubilej: Ves narod, tpeidin in vreden bodočnosti, stoji za njim, krščen v potokih solz in krvi, a utrjen v svoji veri od njegovega sijajnega zgleda! —

Sovražniki narodove svobode in služabniki Judeževih tolarjev pa kujejo črne naklepe, ovajajo, brbajo po gnoju demuncianstva, klevet in podlosti, se penijo od častihlepnosti po izgubljenem prvenstvu — a z vsemi temi in takimi hudičevini

dejanji samo dokazujejo, da so dogospodarili in da nam srebrna palica ljubljanskega škofa kaže pravo in edino pot rešitve! Ave!

In kakor en mož stoji danes tudi vse napredno učiteljstvo za njim! Da, imeli smo boje tudi z njim! A stali smo si nasproti kot možje, ki smo hoteli vsak po svoji najboljši vesti in vednosti pomagati svojemu ljudstvu! In vse, kar je ljubljanski vladika storil dobrega, plemenitega in velikega na katerikoli polju svojemu narodu, brez zadržka hvaležno priznavamo, od vsega srca vesel, da je stolica ljubljanskega vladika dala našemu narodu močja, ki ga iskreno ljubi in ki ni v najtežjem in najresnejšem času pozabil nanj! Materi domovini v dnevi strahote in trpljenja njen sin s prisego zvestobe in z dejanji ljubezni lajša gorje!

Vse, kar storiš, premisli in presodi, ostani v srcu mlad in blag in čist; vodnica vsem dejanjem tvojim bodi domovja sreča, naroda korist!

Tak je škof Anton Bonaventura — današnji dan in za vse bodoče čase naš prvi jugoslovanski cerkveni knez! Napredno učiteljstvo, ki kliče na skupno stanovsko in narodno delo vse pripadnike našega stana — doslej, žal, zaman! — se pridružuje njegovim čestitcem! Pozdravljen, ki si prišel v imenu Gospodovem! In hoc signo vicisti! —

Perspektiva mladih.

Javnost. — Šola. — Narodnost. — Slovanstvo. — Jugoslovantvo. — Samozizobrazba. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokratizem. — Svetovno naziranje. — Sokolska ideja. — Stan in organizacije. — Vzemnost in solidarnost.

Kdor plove brez smotra v svetovni reki, je izgubljen, ta služi le drugim za stroj; zato se moramo kmalu vprašati: ali imamo pravi smoter, pravi ideal, brez pravega ideala ni mogoče napredek. Kake ideale torej imamo? Masaryk

Ob času, bilo je leta 1901, ko so izdali nekateri prijatelji slovenskega naroda in mladine znano »Poslanico slovenski mladini«, da bi v njenem smislu in po njenem vodilu prenovili in prerodili slovenski narod, tedaj nekako se je pričelo tudi duševno-kulturno gibanje med slovenskimi učiteljskimi. — Danes so ti možje vsi že na svojih službenih mestih ali pa na bojnem polju!

Učiteljski naraščaj se je tedaj otreseel vseh tradicionalnih navad in nazorov tedanjega dijaštva, ki je bilo okuženo po nemškem burševstvu in je videlo smoter svoj le v krokanju, zabavah in veselicah; pričel se je duševni in notranji prepod pri izviru učiteljskega stanu.

Razvoj se je vršil v smislu nazorov navedene »Poslanice«, deloma pod vplivom narodno-radikalne struje, katere gibanje je globoko poseglo tudi v življenje učiteljskega, kakor splošno slovenskega dijaštva.

Tako je učiteljski naraščaj šel duševno svojo pot skupno z drugim slovenskim srednješolskim dijaštvom; a kmalu je uvidel, da se popolnoma jasno nikdar ne more uživati v skupno pot in se ne nagibati ne na to in ne na ono stran, ker mu je manjkalo onih specifično stanovskih raz-

motirvanj in stremljenj, ki so mu neobhodno potrebna za njegovo poznejšo stanovsko življenje; posebno, ker je prehod od študija v stan precej nagel in ostane še vrzel splošne izobrazbe deloma v mnogih vprašanih prazna.

Postavil se je ta naraščaj na lastne noge in od tedaj naprej je dobilo duševno gibanje še močnejši tok. Sprva lokalno in centralno gibanje se je razširilo v vse kraje, kjer so slovenska učiteljska ter se je upoštevala enake izobrazbe za oba spola, postavilo na najširši temelj in širilo idejo na obeh straneh. Specifičnalo se je stališče napram javnosti na dveh abiturientskih sestankih in izcimil se je polagoma nekaj program, v katerem so stanovska stremljenja združena s splošnimi stremljenji. Stališče, označeno v resolucijah na abiturientskih sestankih je našlo le deloma odmeva tudi med starejšim učiteljstvom in v organizaciji.

Ze se je začela pot k najširšemu nacionalnemu temelju in se je iskalo vezi vsega jugoslovanskega učiteljskega dijaštva, da bi se skupno dvigalo in vzajemno napredovalo: prvi stiki in pojavi vzajemnosti so bili podani v prvih izrazih — ko je razvoj ustavil gibanje, pričeli so se razvijati prvi znaki sedanje vojne. Zastalo je, in sile ni bilo videti in ne slutiti, ki je ustavljala tok; danes vemo zanj, a danes tudi jasno vemo: da smo vnovič postavljali pred isti problem in če bi se danes pričeli znova razvijati, bi prišli vnovič do iste točke, kakor dobro vemo, da moramo priti sedaj tudi daleč dalje, naprej od te točke; da se ima z vsem jugoslovanskim narodom ujediniti tudi naš stan in so stanovska ujedinenja morda predpogoj vsemu trdnemu narodnemu ujedinenju!

Učiteljski naraščaj je združil v svojem programu deloma točke narodnega radikalizma, izkušal je uveljaviti nazore onih Masarykovih učencev, ki so podali slovenski mladini »Poslanico«, združil je v njem tudi vse, kar je našel v javnosti dobrega za učiteljstvo; zavzel je stališče nasproti glavnim javnim vprašanjem, ki so danes aktualna za naš razvoj.

Ce prinašamo danes načela, po katerih se je vzgojeval naraščaj pred leti, ne mislimo podajati s tem ničesar originalnega novega iz strui, iz katerih je ta učiteljski naraščaj izšel, iz njih je povzeto in prirojeno stališče, iz njih so se razvila načela in po njih so podana tu, kolikor se krijejo, oziroma so se krija s stremljenji naraščaja.

Virov zato ne bomo posebe citirali, tudi, ker se pri naših ne vprašujemo, od kje izvira, temveč kakšna so!

Posebe nas je pa privedlo do objave »spominov iz preteklosti« dejstvo, da danes stojimo pred rešitvijo istih problemov, ki smo jih reševali že tedaj, še bolj pa, da je problem vzgoje učiteljskega naraščaja postal danes še perečejši kakor je bil tedaj; ker je pa danes že gotovo, da je vsa bodočnost slovenskega učiteljstva odvisna od njegovega naraščaja, kakršen bo; da je od njega odvisno tudi slovensko šolstvo, kakšno bo v njega najbistvenejši notranjosti, in je od tega odvisna usoda in bodočnost naroda, kakšni ljudje ga bodo vzgajali in učili v njega najmlajših letih in kakšne bodo prve kali, ki bodo vsejane v njega srca.

Potrebno je omeniti, da se učiteljstvo, ki se je tedaj vzgojilo v smislu navedenih načel, danes povečini nagiblje v